

Pinguicula elizabethiae

PÅ™íspÅ›ek pÅ™idal Radek Kastner

[12.10.2008]

AktualizovÅ¡no [12.10.2008]

Æasopis
Acta Botânica Mexicana

Institut
ekologie

murillom@ecologia.edu.mx

ISSN
(Tištěná verze): 0187-7151

Mexiko

1999

Sergio Zamudio

Pinguicula Elizabethiae â€“ novÃ½ druh ze sekce Orcheosanthus
(Lentibulariaceae) ve stÃ¡tech Hidalgo
a QuerÃ©taro, vÃ¡ Mexiku

Acta BotÃ¡nica Mexicana, Å•ervenec, Å•Ã-slo 047

Institut ekologie

PÃ¡tzcuaro, Mexiko

Strany 15-22

Â

1 PrÃ¡jce
byla realizovÃ¡na za podpory Institutu ekologie (Åºet. Å•.902-903), NÃ¡rodnÃ– rady
pro vÃ›du a technologii a NÃ¡rodnÃ– komise pro znalost a vyuÅ¾itÃ– biodiverzity.

Pinguicula Elizabethiae â€“ novÃ½ druh ze sekce Orcheosanthus
(Lentibulariaceae) ve stÃ¡tech Hidalgo
a QuerÃ©taro, vÃ¡ Mexiku1

Sergio Zamudio

Instituto de EcologÃ‐a, A.C.

Centro Regional del BajÃ‐o

Apartado postal 386

61600 PÃ¡tzcuaro, MichoacÃ¡n

ShrunÃ:- VÃ½skyt novÃ©ho druhu rodu *Pinguicula* (tuÃ•nice), kterÃ½ patÃ™Ã- do sekce *Orcheosanthus*, a pochÃ¡zÃ- zÃ¢ do Ã™ek TolimÃ¡n a Moctezuma ve stÃ¡tech Hidalgo a QuerÃ©taro. *Pinguicula elizabethiae* Zamudio se vyznaÃ•uje obvejÃ•itÃ½mi aÃ¾ polookrouhlÃ½mi korunnÃ-mi laloky a podobÃ¡ se tak *Pinguicula colimensis* McVaugh et Mickle a *Pinguicula cyclosecta* Casper; od *P. colimenis* se liÃ¡Ã- â€žletnÃ-mi listyâ€œ sÃ lehce podvinutÃ½m okrajem a â€žzimnÃ-mi listyâ€œ kopisÃ¥ovitÃ©ho aÃ¾ ovÃ¡lnÃ›-kopisÃ¥ovitÃ©ho tvaru. Od *P. cyclosecta* se liÃ¡Ã- â€žletnÃ-mi listyâ€œ obvejÃ•itÃ›-kopisÃ¥ovitÃ©ho aÃ¾ polookrouhle-kopisÃ¥ovitÃ©ho tvaru, kterÃ© se vÃ¡ oblasti bÃ¡je postupnÃ› zuÃ¾ujÃ-. Pochva je hustÃ› obrvenÃ¡, sÃ dlouhÃ½mi mnohobunÃ›Ä•nÃ½mi trichomy vÃ¡ dÃ©lce vÃ-ce neÃ¾ 5 mm. DÃ¡le se od obou zmÃ-nÃ›nÃ½ch druhÃ- liÃ¡Ã- mÃ-sty vÃ½skytu.

NedÃ¡vnÃ© vÃ½zkumy vÃ°ÃºdolÃ- Ã™eky Moctezuma a nÃ›kterÃ½ch jejÃ-ch pÃ™Ã-tokÃ- prokÃ¡zaly pÃ™Ã-tomnost nÃ›kolika novÃ½ch taxonÃ- s velmi omezenÃ½m vÃ½skytom. Mezi nimi vynikajÃ- nÃ›kterÃ© druhy *Pinguicula*, jako je *P. moctezumae* Zamudio a R. Z. Ortega (1994) a takÃ© novÃ½ druh, kterÃ½ je popsÃ¡n

Pokud je znÃ¡mo, prvnÃ- exemplÃ¡Å™e tohoto druhu nasbÃ-ral Ricardo ZirahuÃ©n Ortega vÃ° roce 1990, bÃ›hem prospektivnÃ- studie zamÃ›Å™enÃ© na odhad vlivu stavby vodnÃ- elektrÃ¡rnny u pÃ™ehrady ZimapÃ¡n na Ã¾ivotnÃ- prostÃ™edÃ- vÃ° okolÃ- Ã™eky Moctezuma. ZmÃ-nÃ>nÃ© exemplÃ¡Å™e se nachÃ¡zely vÃ° oblasti zvanÃ© Ventana 1, vÃ° blÃ-zkosti Yethay v mÃ›stÃ› ZimapÃ¡n ve stÃ¡tÃ› Hidalgo a byly identifikovÃ¡ny jako *Pinguicula cyclosecta* Casper. Autor tohoto vÃ½zkumu se spolupracovnÃ-ky nasbÃ-rali tuto rostlinu znovu vÃ° roce 1993 vÃ° okolÃ- Ã™eky TolimÃ¡n vÃ° mÃ›stÃ› ZimapÃ¡n ve stÃ¡tÃ› Hidalgo a u Ã™eky Carneros vÃ° mÃ›stÃ› Cadereyta ve stÃ¡tÃ› QuerÃ©taro vÃ° roce 1996. PotÃ© Johan van Marm uvedl, Ã¾e takÃ© on zpozoroval rostlinu u Ã™eky TolimÃ¡n vÃ° blÃ-zkosti dolu La PurÃ-sima, a sdÃ›lil, Ã¾e je podle nÃ½j vÃ-ce podobnÃ¡ druhu *Pinguicula colimensis* McVaugh et Mickle neÃ¾ *Pinguicula cyclosecta*. Toto vedlo kÃ pÃ™ezkoumÃ¡nÃ- jejÃ-ho taxonomickÃ©ho zaÅ™azenÃ-.

VÃ° roce

1998 se vyskytla pÃ™Ã-leÃ¾itost shlÃ©dnout nÃ›kolik Ã¾ivÃ½ch rostlin *Pinguicula cyclosecta* pochÃ¡zejÃ-cÃ-ch zÃ¢ hory El Diente vÃ° mÃ›stÃ› San Carlos ve stÃ¡tÃ› Tamaulipas a mohly

báťt srovnájny s Å rostlinami sesbáraními u Å™eky Tolimájn a s Å exemplářem *P. colimensis*. Potvrdilo se tak, Å¾e se jedná o Å™í rážná, dobáte rozličitelná druhy, a koli urážitá pÅ™á-buzná, a proto byl navrácen nový taxon pocházející-cá - z Å okolí Å™ek Moctezuma a Tolimájn.

(Obr. Ä•1, popis: *Pinguicula elizabethae* Zamudio. A.

Vzhled rostliny, B. Pohled zepředu na okvětinu - zobrazující rozdělení tvaru a velikosti, C. Kalich, D. Šábrej říká, že listy mají podobnou velikost, E. Případem je výrazně rozdíl mezi listy vyrůstajícími v různých výškách, F. Říká se, že listy vyrůstající v různých výškách mají různou velikost, G. Šábrej říká, že listy mají podobnou velikost, H. Chlupy uvnitř trubky vypadají na okvětinu.)

Trvalka; pÅ™Ã-zemnÃ-dvoutvarÃ© listy uspoÅ™ÃjdÃjny vÂ rÅ™-Å¾icÃ-ch; â€žzimnÃ-rÅ™-Å¾iceâ€œ kompaktnÃ-, 10 aÅ¾/20 mm vÂ prÅ™-mÃ›ru, tvoÅ™ena (45)60 aÅ¾/125 masitÃ½mi listy, kopisÅ¥ovitÃ½mi aÅ¾ podÅ©lnÃ›-kopisÅ¥ovitÃ½mi, dlouhÃ½mi 5 aÅ¾/17 mm a ÅjirokÃ½mi 2 aÅ¾/4 mm, vrchol listu tupÃ½, zaoblenÃ½, chlupy na lÃ-cnÃ-stranÃ› listu a brvy na vrcholu listu sÂ trichomy dlouhÃ½mi 5 aÅ¾/10 mm; â€žletnÃ-rÅ™-Å¾iceâ€œ slabÃj, 50 aÅ¾/120 mm vÂ prÅ™-mÃ›ru, sÂ 5 aÅ¾/6(12) blÃjnovitÃ½mi listy, obvejÅ•itÃ›-kopisÅ¥ovitÃ½mi aÅ¾ polookrouhle-kopisÅ¥ovitÃ½mi, dlouhÃ½mi (35)50 aÅ¾/72 mm a ÅjirokÃ½mi (10)25 aÅ¾/53 mm, lÃ-cnÃ-strana listÅ› hustÃ› Å¾ilÃjznatÃ›-chlupatÃi sÂ pÅ™isedlÃ½mi a stopkatÃ½mi Å¾ilÃjzami, okraj lehce podvinutÃ½, brvy na bÃjzi listÅ› sÂ dlouhÃ½mi trichomy vÂ dÅ©lce 5 aÅ¾/10 mm, tvoÅ™Ã-cÃ-mi spletitou sÂ-Å¥, kterÃj udrÅ¾uje listy vÂ oblasti bÃjze pohromadÃ›; asi 1 aÅ¾/5 stonkÅ› na jednÃ© rostlinÃ›, vzpÅ™Ã-menÃ©, 35 aÅ¾/75 mm dlouhÃ©, Å¾ilÃjznatÃ›-chlupatÃ© vÂ celÃ© dÅ©lce seÅ stopkatÃ½mi Å¾ilÃjzami menÃjÃ-mi neÅ¾/3 mm; kvÃ›ty 36 aÅ¾/46 mm velkÃ© (vÄ•etnÃ-ostruhy); kalich se dvÅ›ma pysky, Å¾ilaznatÃ›-chlupatÃ½ zÂ obou stran, hornÃ-pysk vÂ½raznÃ› trojlaloÅ•nÃ½, laloky kopinatÃ© aÅ¾ podlouhlÃ©, dÃ©lka od 1,5 do 2,5(3,5)mm a ÅjÃ-Å™ka 1,0 aÅ¾/1,7 mm, dolnÃ-pysk dvojlaloÅ•nÃ½ aÅ¾ do 1/2 Å•i 1/3 svÃ© dÅ©lky, laloky kopinatÃ© aÅ¾ podlouhlÃ©, dlouhÃ© od 1,5 do 2,5 mm a ÅjirokÃ© 1,0 aÅ¾/1,5 mm, spojenÃ© 0,5 aÅ¾/1,0 mm vÂ bÃjzi; okvÃ›tÃ›-vÂ½raznÃ› dvojlaloÅ•nÃ©, barva zÃjÅ™ivÃ› Å•erveno-purpurovÃj po obou stranÃch, hornÃ-pysk dvojlaloÅ•nÃ½, laloky Åjiroce obvejÅ•itÃ© aÅ¾ polookrouhлÃ©, dlouhÃ© 6,5 aÅ¾/10 mm a ÅjirokÃ© 7,0 aÅ¾/10,5 mm, dolnÃ-pysk trojlaloÅ•nÃ½, laloky Åjiroce obvejÅ•itÃ© aÅ¾ polookrouhлÃ©, dlouhÃ© 7 aÅ¾/13 mm a ÅjirokÃ© 7 aÅ¾/13 mm, stÅ™ednÃ-lalok o trochu vÂtÅjÃ- neÅ¾/ postrannÃ-laloky, trubka velmi krÃjtkÃj, Åjiroce trychtÃ½Å™ovitÃj, ÅjirokÃj 4 aÅ¾/5 mm, bez patra, vevnitÃ™ chlupatÃi sÂ kyjovitÃ½mi a vÂlcovitÃ›-ÅjÃ-dlovitÃ½mi chlupy, delÅjÃ-pÅ™i Å°stÃ-trubky a kratÅjÃ-uvnitÃ™, ostruha vÂlcovitÃ›-ÅjÃ-dlovitÃj, dlouhÃj (15)20 aÅ¾/28 mm, zahnutÃj, vÂ modrofialovÃ© aÅ¾ Å•erveno-purpurovÃ© baryvÃj, sÂ ÅjÃ-dlovitÃ½mi chlupy.

uvnitřním, tyčinky asi 2 mm dlouhé, nitky jemné, zahnuté, báze sámské modrofialové, vrcholem, pravidelné, jasně žluté, pylové zrno 5-6-kolporážitné; tobolka polokulovitá, vysoká (1,7)2,5 až 3 mm a 2,0 až 3,7 mm výšky, průměr 0,8 až 1,0 mm a asi 2 mm šířky, povrch drsný, se župinami delšími u vrcholu.

Typování lokalita: Mexiko, Hidalgo, též Tolima, město Zimapán, S. Zamudio a E. Peréz 10029 (IEB).

(POZN. PÁTEKL.) Chybějící text: „Material adicional revisado“

Fenologie: Byla zaznamenána doba květu od srpna do září; nálezy Johana van Marm (osobně sdělené) uváděly totiž období květu od května do července do října.

Nalezení: Roste na výškovatém jihovýchodě pohoří, na velmi strmých svazích orientovaných na východ nebo severovýchod, vyskytuje se společně s mechy, Selaginella lepidophylla, Notholaena sp. a Cheilanthes sp., výplasteckou pohorskou károvinnou vegetací, mezi 1000 a 1600 m nad mořem.

Výskyt: Doposud je znám pouze z několika míst místech výškovatém - říček Moctezuma a Tolimán, a proto považedstavuje P. elizabethiae nový endemismus pro oblast říček Moctezuma a jejich původní toků ve státech Hidalgo a Querétaro.

Název tohoto druhu je uveden jako pocta památky Elizabeth Arguelles, která po mnoho let strávila sbírkou rostliny ve státě Querétaro a byla mi srdečnou pomocí.

SROVNÁNÍ

Pinguicula elizabethiae patří do sekce Orcheosanthus, která se podle Caspera (1966) vyznačuje okvětinou se dvěma pysky, velmi krátkou, žíroce trychtivou trubkou, a ostruhou delší než je čepele okvětin. Ve změnách oddelení patří do podsekcí Orchidiopsis, řady Cyclosectae, dříky světlé kopisovitým, nezájípnatým až zimním listům měkkým až křehkým, na vrcholu zakulaceným až letním listům měkkým, která mají výraznou zakulacenou až polokrouhlou okvětní laloky, pálivě bílým až žlutým stejnou dlouhou ostruhou, rovnou až zahnutou (viz tab.1).

Doposud byly zatím známy pouze Pinguicula cyclosecta a Pinguicula colimensis, se kterými má novou druh několik společných rysů, jako například květy s výraznou obvejčitoumi, polookrouhlými nebo zploštělými okvětními laloky, která se překrývají světlými okraji a také dlouhou ostruhou, rovnou až zahnutou (viz tab.1).

Tabulka 1: Srovnání Pinguicula elizabethiae, P. cyclosecta a P. colimensis.

Rysy

P. elizabethiae

P. cyclosecta

P. colimensis

ZimnÃ- listy

Tvar

Â

Velikost (dÃ©lka/Å¡íÅ™ka)

Vrchol

Chlupy (dÃ©lka)

Â

KopisÅ¥ovitÃ½ aÅ¾
podlouhle-kopisÅ¥ovitÃ½

5-17 / 2-4 mm

TupÃ½

5-10 mm

Â

KopisÅ¥ovitÃ½ aÅ¾
obvejÄ•itÄ›-kopisÅ¥ovitÃ½

5-12 / 2-5 mm

ZakulacenÃ½

1-2 mm

Â

KopisÂ¥ovitÃ½ aÃ¾
podlouhle-kopinatÃ½

5-20 / 2-5 mm

TupÃ½

(3)5-8 mm

LetnÃ- listy

Tvar

Â

Â

Velikost (dÃ©lka/Å¶í-Å™íka)

Okraj

Chlupy (dÃ©lka)

Â

Obvejčítá-kopisovitá ½ a¾
polookrouhlá-kopisovitá ½, postupná se zu¾ující-cí- u bříze

35-72 mm / 10-53 mm

Lehce podvinutá ½

5-10 mm

Â

ObvejÄ•itÄ›-kopisÅ¥ovitÃ½,
podstatnÄ› menÄ¡Ä- u bÄ¡ze

30-60 mm / 15-25 mm

Lehce podvinutÃ½

1-2 mm

Â

ObvejÄ•itÄ›-kopisÅ¥ovitÃ½,
postupnÄ› se zuÅ¾ujÄ-cÄ- u bÄ¡ze

45-120 mm / 20-65mm

Lehce nadvinut $\frac{1}{2}$

(3)5-8 mm

Stonek (d $\ddot{\text{a}}$ lka)

35-75 mm

(22)30-50 mm

30-190 mm

Kv $\ddot{\text{a}}$ ty (d $\ddot{\text{a}}$ lka)

OkvÄ›tÄ- (barva)

36-46 mm

ÄŒerveno-purpurovÄ¡
zÂ obou stran

25-48 mm

NafialovÄ›lÄ¡ aÅ¾ sytÄ›
fialovÄ¡ ze zadnÄ- strany

35-70 mm

RÄ-Å¾ovÄ¡ aÅ¾ purpurovÄ¡
zÂ obou stran

Laloky hornÃ-ho pysku

Tvar

Velikost (dÃ©lka/Å¡íÄ-Å™ka)

Laloky dolnÃ-ho pysku

Tvar

Velikost (dÃ©lka/Å¡íÄ-Å™ka)

Ostruha (dÃ©lka)

Â

VÃ½raznÃ› obvejÄ•itÃ½ aÅ¾
polookrouhlÃ½

6,5-10 / 7-10,5 mm

Â

VÃ½raznÃ› obvejÄ•itÃ½ aÅ¾
polookrouhlÃ½

7-13 / 7-13 mm

15-28 mm

Â

PolookrouhlÃ½ aÅ¾
zploÅ¡itÃ›lÃ½

6-10 / (5)8-11
mm

Â

Polookrouhlý až
zploštělý

8-11,5 / 6-12,5 mm

15-30 mm

Â

Polookrouhlý až
zploštělý

7-13 / 8-18 mm

Â

Polookrouhlý až
zploštělý

8-20 / 7-20 mm

20-40 mm

Doba květu

Srpna-září (srpen-říjen)

Květen-září (srpen-říjen)

Červenec-srpna

Másto výskytu

Podhorská klesání

Dubový a borovicový les

Tropický opadavý les

Geologický podložný -

jílovitý

výjímenatý

káremníkovitý

Nadmorské výšky

1000-1600 m

1000-2050 m

350-500 m

Pyl

5-6-kolporÃ¡tnÃ-

(5)6-7-kolporÃ¡tnÃ-

(4)5-6-kolporÃ¡tnÃ-

P. elizabethiae se vyznačuje červeno-purpurovými květy; žlázky jsou kompaktné, složené z velkých masitých listů poskládaných po sobě tak, že tvorí pevnou strukturu podobnou hláze, žlázky jsou kopisťovité až polookrouhlé-kopisťovité, chlupy na vrcholu sálou hřívou mnohočetné až několikaleté trichomy o délce 5 mm; žletivky jsou obvejčité až kopisťovité až polookrouhlé-kopisťovité, postupně se zužují v oblasti báze, vrchol zakulacený, okraj lehce podvinutý, husté chlupy v oblasti báze sálou hřívou mnohočetné trichomy delší až než 5 mm, které jsou mezi sebou propleteny a udržují listy pohromadě.

Kromě charakteristiky kvátoru měj P.

elizabethiae sÂ P. colimensis

společně tvar áčkizimný - rámeciceáøe, tvar áčkizetný-ch listyáøe a pátým Átomnost dlouháøích chlupů na listech; nicméně se od něj liší - áčkizetný-mi listyáøe, které jsou menší, mají lehce podvinutáøí okraj, hustý chlupy vše oblasti báje sá dluháøími mnohobunáøí sámi trichomy o délce vše než 5 mm. Lístek se také prostýmedí, ve kterém se vyskytuje. *P. colimensis* roste na károvitých podkladech, vše oblastech tropických opadavých lesů, mezi 350 až 500 m.n.m. a *P. elizabethiae* roste převážně na strmých svazích sá jílovitáøí vřípenatáøí podkladem vše oblastech suchomilných vegetace, mezi 1000 až 1600 m.n.m. (viz obr.2).

Obr. 2. Srovnávací schéma mezi *P. elizabethiae* (A-D), *P. cyclosecta* (E-H) a *P. colimensis* (I-L). A, E a I. Okváťat - pohled zepředu; B, F a Y. Letná - listy; C, G a K. zimní - růžovice; D, H a L. zimní - listy.

P. cyclosecta

se liÅjÄ- od P. elizabetiae svÅ½m
okvÄ>tÄ-m ve fialovÅ© barvÄ>, kterÄ© je tmavÅjÄ- na pÅ™ednÄ- stranÄ>, a samozÅ™ejmÄ> jasnÄ>jÄjÄ-
na zadnÄ- stranÄ>, s bÄ-lou kulatou skvrnou ve Å¾lÄ;bkou; zimnÄ- rÄ-Å¾ice je slabÄi,
rozloÅ¾enÄj pÅ™i zemi, vÄ-cemÄ©nÄ> trsnatÄ>, Å¢zzimnÄ- listyÅ©e jsou kopisÅ¥ovitÄ© nebo
obvejÄ•itÄ>-kopisÅ¥ovitÄ© sÄ krÄ;tkÅ½mi chlupy o dÄ©lce 1 aÅ¾ 2 mm. Å¢zletnÄ- listyÅ©e

jsou obvejčitá-kopisovitá, a čepel se u nich prudce zužuje v oblasti báze, chlupy jsou menší- než 3 mm.

Západního srovnání lze vyvodit, že P. elizabethiae je blízko páně buzní P. colimensis, se kterou sdílí všechny charakteristické vlastnosti, páněstost je jejich významnou vzdáleností než 500 km vzdušnou čarou.

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych vyjádřit své dík Ricardovi Zirahuánu
Ortegovi za poskytnuté sesbáraního materiálu tohoto druhu a za jeho společnost,
Emmanueli Perázovi za doprovod páněmi několika výpravách, Mahindovi Martinezovi za
opatření - vzorky P. cyclosecta
z hory El Diente v Tampakulias, Johanu van Marmovi za sdílení jeho
pozorování ohledně tohoto druhu, Rose Marii Murillová za revizi rukopisu a Dr.
Jerzymu Rzedowskemu za kontrolu textu a latinských popisů.

CITOVAÑÍ LITERATURA

Casper, S. J. 1996.
Monographie der Gattung Pinguicula L.
Mibliotheaca Botanica 31(127/128): 1-209.

Zamudio, S. y R. Z.
Ortega. 1994. Una nueva especie de Pinguicula
(Lentibulariceae) ve státech Querétaro a Hidalgo, México. Acta Bot. Mex. 28:
57-62.

T: Hana Minářová